

Brixtofte-dommen i juridisk perspektiv

*Af Professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet*

I tirsdags kom den så – dommen i den såkaldte »hovedsag« over Peter Brixtofte og Leif Frimand Jensen. Som det vil være de fleste læsere bekendt, idømte kriminalretten i Hillerød Peter Brixtofte 2 års fængsel som en tillægsstraf til de 2 års fængsel, han allerede var blevet idømt i »sponsorsagen«. I alt er han således blevet idømt 4 års ubetinget fængsel for sin andel i Farum-sagen. Heraf har Østre Landsret stadfæstet de to års fængsel i »sponsorsagen«, og den netop idømte straf er blevet påanket til landsretten. Leif Frimand Jensen fik en fællesstraf – der altså omfatter hans andel i såvel »sponsorsagen« som »hovedsagen« - på 2 års fængsel. Han straf blev dog atter gjort betinget under hensyntagen til hans meget svage helbred.

Peter Brixtofte var tiltalt for tre tilfælde af mandatsvig efter straffelovens § 280 og for fem forhold af embedsmisbrug efter straffelovens § 155. Kriminalretten fandt ham dog »kun« skyldig i et mandatsvigsforhold. I de to øvrige forhold fandt retten ham i stedet skyldig efter bestemmelsen om embedsmisbrug. Lidt forenklet udtrykt kan mandatsvigsbestemmelsen bruges, hvor man gennem misbrug af sin stilling eller hverv skaffer sig selv eller andre en uberettiget økonomisk gevinst, med dertil svarende tab for kommunen. Bestemmelsen om embedsmisbrug kan bruges, hvor man bevidst (forsætlig) og aktivt krænker det offentliges ret. Sker krænkelsen for at skaffe sig selv eller andre nogen form for fordel, kan straffen for embedsmisbrug stige til fængsel i 2 år, ellers er normalstrafferammen bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Ved frifindelsen for mandatsvig i de to af forholdene, var begrundelsen enten at det ikke kunne afvises, at Brixtofte troede, at de, der fik en økonomisk gevinst faktisk havde krav på den, eller at de rent faktisk kunne have et krav herpå. Misbruget af stillingen var imidlertid klart efter rettens opfattelse, og derfor anvendtes i disse forhold – som den subsidiære tiltale da også lød på – bestemmelsen om embedsmisbrug. Sammenligner man i øvrigt dommen med anklageskriftet, ser man også, at retten i en del af tilfældene vedrørende embedsmisbrug ikke fandt det bevist, at Brixtofte havde handlet for at skaffe sig selv eller andre nogen fordel, hvorfor retten i disse forhold »faldt ned« i normalstrafferammen på op til 4 måneders fængsel. Endelig blev et af tiltalepunkterne vedrørende embedsmisbrug i dommen ændret til, at der alene var tale om en overtrædelse af kommunestyrelsesloven, idet han i dette forhold blot havde siddet en række afgørelser fra Naturklagenævnet overhørig – det vil sige havde forholdt sig passiv.

Alt i alt må man imidlertid sige, at Brixtofte blev dømt for langt størsteparten af de forhold, hvor der var rejst tiltale, og den idømte straf på 2 års ubetinget fængsel, afspejler da også dette. Ved strafudmålingen var det især mandatsvigsforholdet, der vejede tungest, fremgår det af dommen, men derefter var det de tilfælde af embedsmisbrug, hvor der samtidig var tilsigtet eller opnået en fordel, der spillede ind. Vedrørende betydningen af de andre tilfælde af embedsmisbrug skriver retten malende, at de »har afsløret en betydelig grad af magtfuldkommenhed« hos Brixtofte, hvorfor de ikke har været uden betydning for strafudmålingen.

Mandatsvigsforholdet var klart det mest spektakulære forhold, idet det drejede sig om et overforbrug af rejser og – især – fortæring af primært flydende art. Her sonderer retten mellem to

grupper af forbrug. Dels det, der var kommunen helt uvedkommende, dels det, der nok var kommunen vedkommende – eller dog ikke helt kunne afvises at være det – men hvor udgiften ganske enkelt havde været alt for høj.

I den første gruppe, der hvor Brixtofte slet ikke måtte afholde nogen udgift, finder vi f.eks. møder i den professionelle Farum Boldklub, hvor Brixtofte var bestyrelsesformand (her forkastede retten Brixtoftes indvending om, at han ved disse møder betragtede sig selv som borgmester og ikke som bestyrelsesformand) og møder med Venstres byrådsgruppe og vælgerforening samt møder med »allierede partier« - her Dansk Folkeparti og Det konservative Folkeparti.

I den anden gruppe accepterede retten, at der var tale om møder – og dermed om fortæring, der var kommunen vedkommende, og det var her retten valgte at acceptere anklagemyndighedens anbringende om, at en kuvertpris på 1.000 kr. pr deltager måtte være en grænse, som, hvis den blev overskredet, indebar, at der var tale om mandatsvig.

Den således introducerede grænse på 1.000 kr. pr. kuvert, er klart det mest principielle i denne afgørelse. Retten skriver herom: »En kuvertpris på 1.000 kr. er så høj, at det er ubetænkeligt at lægge til grund, at hvad der ligger derudover, må være strafbart« Alligevel har retten valgt at supplere denne grænse med en ekstra grænse. Der er således kun domfældt, hvor regningen har overskredet 1.000 kr. pr. deltager med et tillæg af 40 % af regningens omfang. Retten er meget usædvanligt så pædagogisk i præmisserne, at den kommer med et eksempel: »Et tænkt eksempel: 10 deltagere, regning på 13.000 kr., 30 % overskridelse, frifindelse, regning på 15.000 kr., 50 % overskridelse, domfældelse for 5.000 kr.«

Således som retten har formuleret sine præmisser, synes meget at tyde på, at retten finder, at denne grænse er en generel grænse, der gælder for fortæring på det offentlige regning. Dette vil i bekræftende fald indebære, at en tilsvarende grænse gælder for kuvertpriser betalt af kommuner, regioner, staten o.s.v. Den eneste »opblødning« i denne tilsyneladende så faste grænse, er at retten indledningsvist vedrørende dette punkt skriver: »Retten har anerkendt 1.000 kr. – kriteriet som et egnet **udgangspunkt**...«

Når man skal vurdere rækkevidden af denne nyskabende retspraksis er der især to forhold, man må tage i betragtning. Det ene forhold er, at domfældelse for overtrædelse af straffelovens § 280 kræver et konkret misbrug i en konkret situation. En domstol må således altid vurdere, om den tiltalte ved sin konkrete adfærd under inddragelse af alle relevante aspekter, kan siges at have »misbrugt« sin adgang til at handle på offerets vegne. En sådan konkret misbrugsvurdering kan ikke strafferetligt erstattes af en fast beløbsgrænse. F.eks. må det være oplagt, at det kan være i en kommunes interesse, at man helt undtagelsesvist i forbindelse med særlige begivenheder ofrer mere, end det man ofrer på »standardbespisning« i forbindelse med møder og repræsentation. Det andet forhold har sammenhæng med kravet om en konkret vurdering. Den her introducerede beløbsgrænse er således dukket op i en sag, hvor der var tale om hyppige overskridelser af 1.000 kr. grænsen i forbindelse med helt almindelige møder, kombineret med afholdelse af udgifter i forbindelse med møder, der, som nævnt, har været kommunen helt uvedkommende. I alt dømmes Peter Brixtofte for på blot et år at have spist og drukket alene eller sammen med andre for et samlet beløb på godt 1,6 mio. kroner.

Når dette er sagt, er der imidlertid intet i vejen for at operere med en art »tommelfingergrænse« på ca. 1.000 kr. (blot man husker at lade beløbet følge med den almindelige inflation), så længe man husker, at der alene er tale om et udgangspunkt, der undtagelsesvist må kunne fraviges.

Det sidste punkt, der bør omtales i forbindelse med afgørelsen, er mere eller mindre druknet i medieomtalen af Brixtofte. Det er det faktum, at også Leif Frimand Jensen blev dømt – og endda idømt en ganske anseelig straf. Det er ikke så bemærkelsesværdigt, at han dømmes for mandatsvig i det omfang, det er ham, der »i praksis har behandlet en væsentlig del af regningerne«. Mere bemærkelsesværdigt er det, at han i de to forhold, hvor der var rejst principal tiltale for mandatsvig, men hvor retten for Brixtoftes vedkommende henførte forholdene til bestemmelsen om stillingsmisbrug, dømmes for overtrædelse af straffelovens § 157, der handle om »grov eller oftere gentagen« forsømmelse i udførelsen af en offentlig ansats pligter. Herom siger retten i det ene forhold.: »... medens tiltalte Frimand Jensen, der som højtstående embedsmand havde selvstændig pligt til at påse lovlig forvaltning, ved medunderskrivelsen har gjort sig skyldig i

...« og i det andet forhold: »Tiltale Frimand Jensen burde efter sin position som højtstående embedsmand have advaret Brixtofte mod umiddelbar betaling. Ved at undlade dette og tværtimod videregive ordren har han gjort sig skyldig i ...«

Signalværdien her – ganske som i Tamilsagen i sin tid – er, at man som højtstående embedsmand har en selvstændig pligt til ikke blot at undlade selv at begå ulovligheder, men også til at advare sine politikere mod at begå ulovligheder. Dette signal retter sig til såvel politikere som til embedsmænd. Politikerne skal tage det meget alvorligt, når deres embedsmænd advarer dem om, at de er på vej ud i ulovligheder, og de må ikke presse embedsmændene til at træffe mindre lovlige afgørelser, blot fordi loven ikke lige passer dem. Embedsmændene på deres side skal af egen drift gøre politikere bekendt med at den ene eller den anden afgørelse eller adfærd vil være ulovlig, og de kan ikke undskylde sig med, at det vil politikere generelt eller borgmesteren specifikt nødtigt høre, eller at det er de lige glade med, de gør alligevel som det passer dem. Brixtoftesagen har således vist, at hverken politikere eller embedsmænd kan hæve sig over loven, uanset hvor iderige og kreative på den gode måde, de (også) måtte være.